

IES SAN TOME DE FREIXEIRO

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

XEOGRAFÍA

2º BACHARELATO

CURSO 2019-20

ÍNDICE

Páx

1- OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO	3
2- METODOLOXÍA DIDÁCTICA	4
3- MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS	5
3.1. LIBRO DE TEXTO	5
4- PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	5
4.1- INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN.....	6
4.2- SISTEMAS DE CUALIFICACIÓN.....	6
4.3- AVALIACIÓN INICIAL	6
5- PUBLICIDADE Ó ALUMNADO E PAIS	6
6- PROCEDEMENTOS DE RECUPERACIÓN	7
7- CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR DO CENTRO	7
7.1- AVALIACIÓN DO PLAN LECTOR	7
8- AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DOCENTE.....	9
9- UTILIZACIÓN DAS TIC no BAC	9
10- PROGRAMACIÓN DE XEOGRAFÍA.....	10
10.1- SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN	10
10.2- OBXECTIVOS, CONTIDOS , CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMP. CLAVE	13
10.3- Concreción dos estándares e INDICADORES DE LOGRO	

27

1. OBXECTIVOS XERAIS DO BACHARELATO

O bacharelato contribuíra a desenvolver no alumnado as capacidades que lle permitan:

a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

b) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

f) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.

g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.

m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

ñ) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social, e impulsar condutas e hábitos saudables.

o) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.

p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

2. METODOLOXÍA DIDÁCTICA

Como **principios metodolóxicos** deberáse favorecer o traballo individual e en grupo, o pensamento autónomo, crítico e rigoroso, o uso das técnicas e hábitos de investigación en distintos campos do saber, a capacidade do alumnado de aprender por si mesmo, así como a transferencia e a aplicación do aprendido. O alumnado de bacharelato debe adquirir, ademais, a capacidade de expresarse correctamente en público así como un manexo adecuado da información en diferentes soportes e procedente de distintas fontes, incluída a biblioteca escolar, en liña co concepto de alfabetizacións múltiples.

Todas as materias que se integran no departamento son disciplinas ricas en información, nós pretendemos que os nosos alumnos e alumnas, ademais de adquirir unha boa formación en contidos, desenvolvan unha actitude reflexiva e crítica ante a materia e unha madurez persoal, polo tanto debemos darlles a oportunidade de buscar a información de forma independente, e non sempre xa elaborada. Isto implica o tratamento de **fontes diversas**, un proceso que debe ser gradual.

A metodoloxía que se pretende seguir é de carácter comprensivo e debe contar coa **participación activa** do alumnado, tendo en conta que o importante non é tanto o que o profesor ensina, senón o que o alumno aprende. Para manter a atención dos alumnos, convén utilizar os novos medios técnicos como formas alternativas de buscar información.

As **saídas da aula**, perfectamente programadas e non como simple divertimento, facilitan a introducción dos alumnos nos mecanismos de investigación e son unha importante fonte de motivación.

Neste ensino activo e de indagación deben incluírse os **traballos en grupo dentro da aula**. Outro elemento primordial de toda **aprendizaxe comprensiva** é facer o maior uso posible das relacións dos novos coñecementos con esquemas que o alumno teña xa adquiridos ou estean en fase de adquisición. Dada a simultaneidade dalgúns temas nos currículos de varias materias que se imparten no mesmo curso, é un recurso metodolóxico inestimable a

interdisciplinarietà. En calquera caso, o método empregado debe ir sempre de acordo cos obxectivos que se pretenden conseguir.

Preténdese tamén que o alumnado domine, ao final do curso escolar, un vocabulario científico das materias. **A gradación na adquisición do vocabulario** corresponderase cunha gradación na dificultade das unidades, que esixen formulacións cada vez máis profundas. Ao final de cada unidade introducirase unha actividade de síntese a través da cal o alumno deberase lembrar do vocabulario xa estudado.

A utilización do contorno próximo na medida do posible é tamén un dos puntos básicos que hai que ter en conta.

A contextualización nos períodos históricos é outro aspecto clave no estudo de tódas as materias. Por iso é fundamental a utilización de eixes cronolóxicos, esquemas e resumos.

Todo o anteriormente exposto conséguese mediante a utilización na aula de **tratamentos diferentes da información** e alternando os procedementos de traballo. A todo isto é necesario engadirle a observación de diapositivas, atlas, a lectura de fontes iconográficas, a utilización periódica de libros diferentes ao libro de texto, os comentarios en grupo e os vídeos, que actúan como **actividade globalizadora**. Ao comezo de cada unidade son necesarias as clases expositivas, pois é tarefa do profesor centrar os aspectos máis relevantes de cada unidade didáctica.

3. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

O departamento dispón dos seguintes recursos:

- Unha colección completa de diapositivas de arte.
- Bibliografía histórica e xeográfica para consulta do profesorado.
- Unha colección de DVD de H^a de España para 2° de Bacharelato.
- Unha colección de arte:"Los genios de la pintura"
- Dos colecciónes de 10 DVD de Historia general del arte

Ademáis destes materiais de uso común, cada profesor é responsable da elaboración dos seus propios materiais de aula segundo as necesidades da súa programación.

3.1. LIBRO DE TEXTO

4. PROCEDIMENTOS DE AVALIACIÓN

Na etapa de bacharelato a avaliación debe fundamentarse nos seguintes principios:

- Continuidade, que fai referencia á necesidade de entender a avaliación como un proceso no que poderemos distinguir diferentes momentos: inicio, proceso-desenvolvemento e fin.
- Sistemática, que alude á necesidade de establecer a forma de seguimento de acordo cun plan previamente trazado, que deberá ser levado a cabo con rigor.
- Flexibilidade, que implica a posibilidade de utilizar no proceso avaliador, e sempre en función dos obxectivos trazados, diversidade de técnicas e instrumentos de rexistro.

Tendo en conta estes principios os procedementos de avaliación consistirán en:

- A observación directa do traballo realizado polos alumnos e alumnas.
- A análise das tarefas e actividades desenvolvidas.
- A corrección de probas específicas.

4.1. INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os instrumentos de avaliación comprenden un conxunto de técnicas que permiten a obtención de datos sobre a evolución do proceso de aprendizaxe do alumnado. Estas técnicas poden ser:

De observación, directa e indirecta realizadas de forma sistemática.

Entrevistas, probas escritas e orais e cuestionarios.

Estas técnicas concretaranse en actividades de avaliación que abarquen ámbitos diversos, entre eles:

- Asociación entre conceptos.
- Elección da mellor resposta.
- Definición do significado.
- Exposición temática.
- Identificación e categorización de exemplos.

- Comentarios de imaxes, mapas e gráficos.
- Síntese por medio de resumos, mapas de contido, gráficos, etc.
- Comentarios e composicións de textos.

4.2. SISTEMA DE CUALIFICACIÓN

Os resultados da avaliación no BACHARELATO expresaranse nos termos seguintes: insuficiente (IN), suficiente (SU), ben (BE), notable (NT) e sobresaliente (SB), acompañadas dunha cualificación numérica na escala do 1 ao 10, sen cifras decimais, considerándose cualificación negativa o insuficiente e positivas as restantes, correspondendo ao IN do 1 ao 4, ao SU o 5, ao BE o 6, ao NT o 7 e 8 e ao SB o 9 e 10.

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións. Cando a nota media das avaliacións resulte con números decimais aproximarase ao número enteiro máis próximo. Por exemplo, dende 4 a 4,5 aproximarase a 4. Dende 4,6 a 4,9 aproximarase a 5.

En caso de que un alumno ou alumna sexa sorprendido copiando nalgún control será cualificado/a nesa proba cun 0.

En cada avaliación o profesorado terá en conta, ademáis da nota das probas, as actividades desenvolvidas na aula, que contribuirán a subir a cualificación.

4.3. AVALIACIÓN INICIAL

Para a realización da avaliación inicial, cada profesor ou profesora elaborará e cualificará unha proba que medirá as competencias clave dos cursos anteriores, cuxos resultados serán rexistrados documentalmente.

4.4 Avaliación continúa

Periodicidade coa que se farán probas escritas (cada cantos temas, cantas por trimestre ou avaliación, etc.)

Realizarase como mínimo unha proba escrita por avaliación. O número de probas e o número de temas que entrarán en cada proba déixase a criterio de cada profesor/a.

Como se cualifican as probas, os traballos individuais ou colectivos, o traballo no caderno de clase, a observación do traballo na aula (ponderación, redondeo...)

A cualificación deste tipo de probas servirá para redondear a nota da avaliación cando esta resulte con números decimais. En caso de que un alumno ou alumna sexa sorprendido copiando nalgún control será cualificado/a nesa proba cun 0.

Como se calcula a cualificación de cada unha das avaliacións (ponderación, redondeo...)

A cualificación final será a media aritmética das probas realizadas nesa avaliación. Cando a nota media resulte con números decimais aproximarase ao número enteiro máis próximo, redondeando ó alza ou á baixa segundo a cualificación do traballo realizado polo alumnado.

Mecanismo/s para recuperar unha proba non superada (no

Haberá UN EXAME de recuperación para CADA AVALIACIÓN que poderá ser despois de cada avaliación ou ó final de curso. O profesorado de cada materia decidirá a data de realización de dito exame.

É obrigatorio presentarse ao exame de recuperación para todos os alumnos e alumnas que obtiveran unha nota inferior a 4,5 na media da avaliación correspondente. A nota a considerar para a media final, será a máis alta, entre media da avaliación e a da propia recuperación, agás os casos nos que no exame de recuperación teñan unha nota máis de 1,5 inferior á obtida na media da avaliación correspondente

Como se calcula a cualificación final da materia na avaliación ordinaria:

A cualificación final será a media aritmética das tres avaliacións. Cando a nota media das avaliacións resulte con números decimais aproximarase ao número enteiro máis próximo. Por exemplo, dende 4 a 4,5 aproximarase a 4. Dende 4,6 a 4,9 aproximarase a 5.

5. PUBLICIDADE Ó ALUMNADO E PAIS

Ao comezo do curso o profesorado informará aos seus alumnos da metodoloxía que vai empregar e os procedementos de avaliación que vai utilizar. Ademais, o alumnado e os pais poderán ter acceso ao contido desta programación e aclarar calquera dúbida relacionada coa materia dirixíndose en primeiro lugar á Xefatura de Estudos do centro e en segundo lugar á Xefatura do Departamento.

6. PROCEDEMENTOS DE RECUPERACIÓN

Haberá un EXAME DE RECUPERACIÓN en cada avaliación para o alumnado que suspenda a materia. Cada profesor, na súa aula, decidirá a data da realización do exame que poderá ser despois de cada avaliación ou ó final de curso.

Proba extraordinaria de setembro: Os alumnos e alumnas que non superen a materia en xuño terán dereito a recuperala en setembro mediante un exame cuxas datas serán determinadas pola xefatura de estudos.

Características da proba de setembro:

A proba comprenderá definicións ou respostas curta, Comentario de gráficos, textos ou mapas e preguntas teóricas, atendendo ao modelo de exame das probas ABAU.

7. CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR DO CENTRO

O Currículo de Educación Secundaria de Galicia, no seu Anexo IV, establece o Proxecto Lector do Centro: "...O profesorado de todas e cada unha das áreas e materias de todos os niveis educativos, **incluírá nas súas programacións as actividades previstas no proxecto segundo a temporalización que nel se acorde**, determinando a dedicación real dun tempo mínimo diario para a lectura e a inclusión de prácticas de comprensión e fomento da lectura e da escritura...". "...Realizarase unha avaliación continuada dos avances ou dificultades

da posta en marcha do proxecto e das súas concrecións nos plans anuais de lectura. Para a avaliación de aspectos relacionados co hábito lector teranse en conta non só os índices de lectura, senón tamén a capacidade do alumnado para avanzar na súa competencia literaria e ser quen de enfrontarse a textos cada vez máis complexos, así como a súa actitude diante da lectura como medio para a aprendizaxe, fonte de pracer e recurso para o desenvolvemento persoal".

Existen catro dimensións xerais da competencia lingüística, que son:

- **Falar e escoitar**, é dicir, ser competente na expresión e comprensión de mensaxes orais que se intercambian en situacións comunicativas diversas.
- **Ler**, é dicir, ser competente á hora de comprender e usar textos diferentes con intencións comunicativas tamén diferentes.
- **Escribir**, é dicir, ser competente á hora de compoñer diferentes tipos de texto e documentos con intencións comunicativas diversas.

7.1. AVALIACIÓN DO PLAN LECTOR

O dominio e progreso das competencias lingüísticas nas dimensións de falar e escoitar, e ler e escribir, terá que comprobarse a través do uso que fai o alumnado en situacións comunicativas diversas. Poden servir de pautas os seguintes exemplos de situacións, actividades e tarefas, que na súa maioría se realizan diariamente e que se poden considerar para avaliar a consecución desta competencia:

FALAR E ESCOITAR

- Presentación de debuxos, fotografías, mapas etc. coa intención de que o alumnado, individualmente ou en grupo reducido, describa, narre, explique, razoe, xustifique, valore a propósito da información que ofrecen estes materiais.

- Presentación pública, por parte do alumnado, dalgunha produción elaborada persoalmente ou en grupo, sobre algúns dos temas que poidan tratarse en clase.
- Exposición en voz alta dunha argumentación, dunha opinión persoal, dos coñecementos que se teñen arredor algún tema puntual, como resposta a preguntas concretas ou a cuestións máis xerais, como poden ser: "Que sabes de...?", "Que pensas de...?". "Que queres facer con...?". Que valor das a...?". "Que consello darías neste caso?".

LER

- Facer **lectura en voz alta**, en todas as sesións de clase, da parte correspondente aos contidos que hai que tratar nesa sesión, do libro de texto ou calquera outro documento usado como recurso, e avaliar certos aspectos como: velocidade, entonación, corrección, ritmo, fonética.
- A partir da lectura do enunciado das actividades que hai que desenvolver, obter a idea principal da cuestión que se propón, para poder dar a resposta adecuada. Sobre todo, da lectura dos enunciados dos exercicios.
- A partir da lectura dun texto determinado (periódico, revista...), indicar que cadro, que representación, que gráfico, que título de entre diversos posibles é o máis adecuado para o conxunto do texto ou para algunha parte, e extraer conclusións.
- Busca e realización de biografías de grandes personaxes e lectura de parte destas.

ESCRIBIR

- Compoñer un texto libre sobre un determinado tema, a partir dalgunha razón que o faga necesario.
- A partir da lectura dun texto determinado, elaborar un resumo.

- Escribir ao ditado ou realizar outro exercicio ou actividade que o profesor pode propoñer en calquera momento como complemento aos contidos tratados nas sesións de traballo.

8. AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN DOCENTE

O procedemento para realizar o seguimento da programación e a súa avaliación farase coincidir coas sesións de avaliación, nas que se considerarán, entre outros, os seguintes aspectos:

Sesión de avaliación tras a avaliación inicial.

Nesta sesión de avaliación, como consecuencia da valoración realizada na avaliación inicial, estudarase se a planificación prevista é a adecuada no tocante a:

- Se o alumnado posúe os coñecementos previos necesarios para abordar esta programación docente e, no caso contrario, medidas que se adoptarán.
- Os contidos que se desenvolverán e a súa secuenciación.
- Se as estratexias metodolóxicas previstas son as máis adecuadas para este grupo.
- A organización temporal prevista.
- Se o tipo de actividades previstas é o adecuado ao grupo de alumnado.

Sesións da primeira e segunda avaliación.

Nestas sesións de avaliación analizarase o desenvolvemento da programación docente valorando os seguintes aspectos:

- Se o alumnado vai adquirindo os coñecementos e competencias previstos.
- Se a súa organización temporal está sendo a adecuada.
- Se as estratexias metodolóxicas desenvolvidas son as máis adecuadas.
- Balance xeral e propostas de mellora.

Sesión da terceira avaliación.

Nesta sesión realizarase unha avaliación do desenvolvemento da programación docente facendo maior fincapé nos seguintes aspectos:

- Grao no que se desenvolveu a programación docente.
- Valoración dos resultados académicos, é dicir, en que grao se conseguiron as aprendizaxes e competencias básicas previstas no alumnado.
- En que medida funcionaron as propostas de mellora introducidas nas anteriores sesións de avaliación.
- Análise xeral: valoración do conseguido, análise das posibles causas das dificultades atopadas, propostas de mellora e/ou revisión dalgúns aspectos da programación docente.

9. UTILIZACIÓN DAS TIC NO BACHARELATO

PÁXINAS WEB DE INTERESE

XEOGRAFÍA

<http://www.ub.edu/geocrit/aracne/aracne-118.htm>.

<http://www.isaacbuzo.com>

10. XEOGRAFÍA

A materia de Xeografía proposta neste curso ten como obxectivos fundamentais dar unha interpretación global e interrelacionada de cada fenómeno xeográfico, e ofrecer os mecanismos que sirvan para dar respostas e explicacións aos problemas do territorio español; unhas aprendizaxes que leven á comprensión da coevolución socioecolóxica dos territorios.

O obxecto de coñecemento é a Xeografía de España sen esquecer as interdependencias que a vinculan co resto do mundo, en especial coa Unión Europea (UE), xa que estes aspectos teñen a súa tradución nos procesos de organización do territorio. Os conxuntos espaciais cos que o noso país se relaciona (UE, áreas xeograficamente próximas e outras zonas do mundo cuxos aspectos políticos, sociais e económicos manteñen relacións con España) inclúense nun tema final que

contextualizará España nas súas relacións coa UE e co resto do mundo.

A distribución de contidos que se propón pretende afianzar os coñecementos sobre xeografía adquiridos na ESO e, por outra banda, afondar no coñecemento da ciencia xeográfica para proporcionar as conexións con opcións posteriores.

10.1. SECUENCIACIÓN DE CONTIDOS E TEMPORALIZACIÓN

1º TRIMESTRE

TEMA 1: O RELEVO PENINSULAR

- Tipos de unidades morfoestructurais.
- Evolución das unidades morfoestructurais do relevo peninsular.
- rochedo peninsular e os tipos de relevo
- As grandes unidades morfoestructurais do relevo peninsular: a Meseta, os bordos montañosos da Meseta, as depresións exteriores da Meseta, as cordilleiras exteriores da Meseta.
- relevo costeiro peninsular: as costas atlánticas e as costas mediterráneas.
- relevo insular : arquipélago balear e arquipélago canario.

TEMA 2 : A DIVERSIDADE CLIMÁTICA

- Os factores do clima : Os factores xeográficos, e Os factores termodinámicos.
- Os elementos do clima: a insolación e a nebulosidade. A temperatura do aire. A humidade do aire, a néboa e a calima. A presión e o vento. As precipitacións. A evaporación, a evapotranspiración e a aridez.
- Tipos de tempo atmosférico en España: Tempo do Noroeste. Tempo do Norte. Tempo do Oeste. Tempo do SO ou Sur. Tempo do Leste. Gota fría. Tempo cálido e estable. Vaga de calor. Tempo tormentoso de verán.
- Principais tipos de clima en España : O clima oceánico. O clima mediterráneo.O

clima de montaña. O clima de Canarias.

TEMA 3 : A DIVERSIDADE HÍDRICA E BIOXEOGRÁFICA

- A diversidade hídrica : Factores de influencia. Os ríos españois. Os lagos e os humidais españois. Os acuíferos.
- As formacións vexetais : Factores que inflúen na vexetación. As paisaxes vexetais de España. A paisaxe vexetal do clima oceánico. A paisaxe vexetal do clima mediterráneo. A paisaxe vexetal de ribeira. A paisaxe vexetal de montaña. A paisaxe vexetal de Canarias.
- O solo : Factores do solo. Os horizontes e o perfil do solo. Os tipos de solo. Os solos zonais. Os solos azonais e intrazonais.

TEMA 4: AS PAISAXES NATURAIS E AS INTERRELACIÓNS NATUREZA- SOCIEDADE

- As grandes paisaxes naturais : A España húmida. A España mediterránea. A montaña. As illas Canarias.
- A influencia do medio ambiente na actividade humana:
O medio natural como recurso : O relevo. O clima. A vexetación.
A auga. O
solo. Os riscos naturais.
- A Influencia da actividade humana no medio natural:
Os problemas ambientais: A contaminación atmosférica. A deforestación ou
destrución da cuberta vexetal. A contaminación, a erosión e a desertización do
solo. A sobreexplotación e a contaminación das augas. Os residuos sólidos
urbanos. A protección dos espazos naturais e da política ambiental.

2º TRIMESTRE

TEMA 5 : OS ESPAZOS DO SECTOR PRIMARIO

- Os espacios rurais
- Factores físicos e humanos do espacio rural : O medio natural. A estrutura agraria. O poboamento e o hábitat rural. O poboamento e o hábitat rural en Galicia. A política agraria.
- Os usos do espacio rural : A actividade agrícola. A actividade gandeira. A actividade forestal. Os novos usos do espacio rural.
- As paisaxes agrarias de España.
- As dinámicas recentes do mundo rural : A crise e os problemas do mundo rural. A ordenación do espacio rural.
- Os espacios da actividade pesqueira
- A actividade pesqueira.
- A crise e os problemas da actividade pesqueira.
- A política pesqueira: regulación e reconversión do sector.

TEMA 6 : OS ESPAZOS INDUSTRIAIS

- As materias primas
- As fontes de enerxía
- O sector mineiro e os recursos enerxéticos en Galicia.
- Evolución e características da industria (1855-1975)
- A crise e a reestructuración industrial (1975-1985)
- A industria española na actualidade, desde 1985 : A terceira revolución industrial e a recuperación da industria. A produción industrial: unha estrutura sectorial desfavorable. Estructura e problemas estruturais da industria española actual. Factores e tendencias de localización. Áreas industriais e desequilibrios. Problemas ambientais. Política industrial.

TEMA 7: OS ESPAZOS DE SERVICIOS

- A terciarización da economía española.
- Heteroxeneidade e desigualdade territorial dos servizos.
- O sistema de transporte e as comunicacións : Características do sistema de transporte. s comunicacións.
- O sistema de transporte en Galicia.
- Os espacios turísticos: Factores de desenvolvemento turístico español. O modelo turístico tradicional. A crise do modelo tradicional e o turismo alternativo. As áreas turísticas e a súa tipoloxía. O impacto espacial do turismo.

- O comercio interior e exterior : O comercio interior. O comercio exterior.

3º TRIMESTRE

TEMA 8 : A POBOACIÓN ESPAÑOLA

- As fontes demográficas.
- A distribución da poboación.
- Movemento natural da poboación
- Os réximes demográficos.
- Os desequilibrios territoriais no movemento natural da poboación.
- Os movementos migratorios : As migracións interiores. As migracións exteriores. A inmigración actual e as súas consecuencias.
- crecemento real da poboación.
- A estrutura por idade da poboación española
- Estructura por sexo e idade.
- Estructura económica da poboación.
- futuro da poboación española.

TEMA 9: : O ESPAZO URBANO

- Concepto de cidade: un fenómeno complexo.
- O proceso de urbanización : A urbanización preindustrial.A urbanización industrial. A urbanización postindustrial.
- A morfoloxía urbana.
- A estrutura urbana : A cidade preindustrial: o casco antigo. A cidade industrial: o ensanche urbano. A periferia actual e as recentes transformacións urbanas. As aglomeracións urbanas.
- Problemas das cidades españolas.
- A produción e a ordenación do espazo urbano : A produción do espazo urbano. A planificación urbana: o urbanismo.
- O sistema urbano español : O tamaño das cidades. As funcións das cidades españolas. A área de influencia urbana. As relacións urbanas no sistema español de cidades.

TEMA 10: ESPAÑA EN EUROPA E NO MUNDO

- Concepto de globalización
- O proceso de mundialización e as súas consecuencias: as desigualdades territoriais e as novas áreas xoeconómicas.
- Unha alternativa á mundialización da economía: Os movementos antiglobalización.
- A posición de España e Galicia no espazo mundial: nas áreas xoeconómicas e nas áreas xeopolíticas.
- A Unión Europea: Natureza e contrastes físicos. Proceso de construción. Estrutura e políticas comunitarias.
- A situación de España e Galicia na UE: incidencia da aplicación das políticas comunitarias.

TEMA 11: ORGANIZACIÓN POLÍTICO ADMINISTRATIVA DE ESPAÑA

- Proceso histórico da organización territorial do Estado Español.
- O actual estado autonómico: Orixe, formación e organización.
- Os desequilibrios territoriais: Factores herdados e actuais.
- As políticas rexionais: Instrumentos: Fondos da UE, Política de incentivos rexionais. Fondo de compensación interterritorial.

NOTA: Os aspectos relativos ás políticas comunitarias e rexionais dos temas 10 e 11 terán un tratamento transversal ao longo do curso especialmente no segundo trimestre cando se desenvolvan os contidos de xeografía económica: Os espazos do sector primario, industriais e de servizos.

10.2. OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. A xeografía e o estudo do espazo xeográfico				
d e g i l	B1.1. Concepto de xeografía. Métodos e ferramentas propias da disciplina.	B1.1. Recoñecer a peculiaridade do coñecemento xeográfico utilizando as súas ferramentas de análise e os seus procedementos.	XHB1.1.1. Describe a finalidade do estudo da xeografía, e as principais ferramentas de análise e os seus procedementos.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
de g i l	B1.2. Características do espazo xeográfico. Concepto de paisaxe como resultado da interacción entre factores naturais e culturais. Desenvolvemento sustentable.	B1.2. Identificar o espazo xeográfico como tal nas súas diversas ocupacións, entendéndoo como centro de relacións humanas e sociais.	XHB1.2.1. Identifica as paisaxes xeográficas.	CMCCT CAA CCL
			XHB1.2.2. Enumera e describe as características das paisaxes xeográficas.	CMCCT CAA
de g i l	B1.3. Representación gráfica do espazo xeográfico a distintas escalas.	B1.3. Distinguir e analizar os tipos de planos e mapas con diferentes escalas, identificándoos como ferramentas de representación do espazo xeográfico	XHB1.3.1. Utiliza adecuadamente as ferramentas características da ciencia xeográfica.	CMCCT CAA CD
de g i l	B1.4. Planos e mapas: compoñentes e análise. O mapa topográfico nacional a escala 1:50.000.	B1.4. Analizar e comentar o mapa topográfico nacional E: 1/50.000.	XHB1.4.1. Extrae información do mapa topográfico mediante os procedementos de traballo do xeógrafo.	CMCCT CAA CD
			XHB1.4.2. Extrae a información de mapas e planos de diferentes escalas.	CMCCT CD
de g i l	B1.5. Técnicas cartográficas.	B1.5. Diseñar e comparar mapas sobre espazos xeográficos próximos utilizando os procedementos característicos.	XHB1.5.1. Identifica nunha paisaxe as diferenzas entre paisaxe natural e cultural.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B1.6. Obtención e interpretación da información cartográfica. Imaxes de satélite.	B1.6. Procurar, seleccionar e elaborar información de contido xeográfico obtida de fontes diversas, e presentala de xeito adecuado.	XHB1.6.1. Analiza e extrae conclusións da observación dun plano e dun mapa, comentando as características do espazo xeográfico.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 2. O relevo español: a súa diversidade xeomorfolóxica				
de g i l	B2.1. España e a súa singularidade xeográfica: unidade e diversidade.	B2.1. Distinguir as singularidades do espazo xeográfico español establecendo os aspectos que lle confiren unidade e os elementos que ocasionan diversidade.	XHB2.1.1. Debuxa e sinala sobre un mapa físico de España as unidades do relevo español, comentando as súas características.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B2.2. Relevo español: diversidade xeomorfolóxica. Localización dos principais accidentes xeográficos.	B2.2. Describir os trazos do relevo español, situando e analizando as súas unidades de relevo.	XHB2.2.1. Identifica e representa nun mapa os elementos do relevo que son similares e diferentes do territorio peninsular e insular.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l	B2.3. Evolución xeolóxica do territorio español como conformadora das diferentes morfoestruturas.	B2.3. Definir o territorio español subliando as diferenzas das unidades morfoestruturais.	XHB2.3.1. Enumera e describe os principais trazos do relevo de España.	CMCCT CAA CCL
d e g i l	B2.4. Litoloxía peninsular e insular e formas de modelaxe.	B2.4. Diferenciar a litoloxía de España, incidindo nas súas características e na modelaxe.	XHB2.4.1. Clasifica as unidades do relevo español segundo as súas características xeomorfolóxicas.	CMCCT CAA CCL
d e g i l	B2.5. Identificación das unidades do relevo español peninsular e insular, e os trazos de cada unha.	B2.5. Utilizar correctamente o vocabulario específico da xeomorfoloxía.	XHB2.5.1. Describe sumariamente nun mapa a evolución xeolóxica e a conformación do territorio español.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B2.6. Corte topográfico: realización e análise.	B2.6. Procurar e seleccionar información do relevo obtido de fontes diversas (bibliográficas, cartográficas, internet ou traballos de campo), e presentala de xeito adecuado sinalando os condicionamentos que o relevo pode impor.	XHB2.6.1. Realiza un corte topográfico e explica o relevo que reflicte.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B2.7. Concepto de solo. Os solos en España: variedade edáfica e as súas características.	B2.7. Identificar as características edáficas dos solos.	XHB2.7.1. Enumera e describe os elementos constitutivos dos tipos de solo de España.	CMCCT CAA CCL
XHB2.7.2. Localiza nun mapa de España os tipos de solos peninsulares e insulares.			CMCCT CAA CCL CD	
Bloque 3. A diversidade climática e a vexetación				
d g i l	B3.1. Clima e tempo atmosférico. Factores xeográficos, dinámica atmosférica e elementos do clima.	B3.1. Sinalar nun mapa de España os dominios climáticos.	XHB3.1.1. Localiza os climas nun mapa de España.	CMCCT CA CD
d e g i l	B3.2. Dominios climáticos españois: as súas características e representación en climogramas.	B3.2. Distinguir os climas en España e comentar as súas características, sinalando os factores e os elementos que os compoñen, para diferenciais.	XHB3.2.1. Describe e compara os climas en España, enumerando os factores e os elementos característicos.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B3.3. Dominios climáticos españois: factores limitantes.	B3.3. Distinguir os climas en España e a súa representación en climogramas.	XHB3.3.1. Representa e comenta climogramas específicos de cada clima.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l	B3.4. Variabilidade climática. Temperatura e precipitación.	B3.4. Comentar a información climatolóxica que se deduce utilizando mapas de temperaturas ou precipitacións de España.	XHB3.4.1. Comenta as características dos climas españois a partir dos seus climogramas representativos.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B3.5. Situacións sinópticas e tipos de tempo atmosférico en España.	B3.5. Analizar os tipos de tempo atmosférico en España utilizando os mapas de superficie e de altura.	XHB3.5.1. Enumera os trazos dos tipos de tempo atmosférico reflectidos nas estacións climatolóxicas.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB3.5.2. Identifica e interpreta nun mapa do tempo os elementos que explican os tipos de tempo atmosférico.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B3.6. Mapas do tempo, altura e superficie: análise e interpretación.	B3.6. Interpretar un mapa do tempo aplicando as características dos tipos de tempo peninsulares ou insulares.	XB33.6.1. Comenta un mapa do tempo de España distinguindo os elementos que explican o tipo de tempo característico da estación do ano correspondente.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l p	B3.7. Escenarios de cambio climático en diferentes dominios do territorio peninsular e insular.	B3.7. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á diversidade climática de España utilizando as fontes dispoñibles, tanto de internet como de medios de comunicación social, ou bibliografía.	XHB3.7.1. Analiza como afecta a España o cambio climático.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB3.7.2. Extrae conclusións ambientais, utilizando gráficas e estatísticas que reflicten as chuvias torrenciais.	CMCCT CAA CCL CD
d g i l	B3.8. Factores xeográficos e características da vexetación. Rexións bioxeográficas.	B3.8. Identificar as rexións vexetais.	XHB3.8.1. Identifica nun mapa os dominios vexetais, e describe e comenta as súas características.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B3.9. Formacións vexetais españolas e a súa distribución. Análise de cliserias de vexetación.	B3.9. Diferenciar razoadamente as formacións vexetais españolas.	XHB3.9.1. Ante unha paisaxe natural, identifica as formacións vexetais que aparezan.	CMCCT CA CD
			XHB3.9.2. Analiza razoadamente unha cliserie.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 4. A hidrografía				

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l	B4.1. Diversidade hídrica da península e das illas. Principais elementos hídricos nas paisaxes.	B4.1. Explicar a diversidade hídrica da Península Ibérica e nas illas, enumerando e localizando os tipos de elementos hídricos que se poden percibir coa observación da paisaxe.	XHB4.1.1. Explica a diversidade hídrica en España.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B4.2. Vertentes hidrográficas. Principais cuncas fluviais peninsulares.	B4.2. Describir as cuncas fluviais españolas situándoas nun mapa e enumerando as súas características.	XHB4.2.1. Localiza nun mapa de España as principais cuncas fluviais.	CMCCT CAA CCL CD
d g i l	B4.3. Réximes fluviais predominantes.	B4.3. Identificar os réximes fluviais máis característicos.	XHB4.3.1. Relaciona os réximes hídricos dos cursos fluviais coas posibilidades de aproveitamento hídrico en España.	CMCCT CAA
d e g i l	B4.4. Zonas húmidas en España.	B4.4. Enumerar as zonas húmidas de España, localizalas nun mapa e comentar as súas características.	XHB4.4.1. Localiza nun mapa as zonas húmidas españolas, e debate un aspecto de actualidade sobre este tema.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B4.5. Aproveitamento dos recursos hídricos: incidencia da seca e das chuvias torrenciais.	B4.5. Analizar o aproveitamento dos recursos hídricos en España, incluíndo as características de seca e das chuvias torrenciais do clima.	XHB4.5.1. Sitúa nun mapa da rede hidrográfica española os grandes encoros, e deduce consecuencias, analizando tamén as características climáticas.	CMCCT CAA CCL CD
XHB4.5.2. Analiza e comenta gráficas e estatísticas que reflicten as épocas de seca en relación cun mapa de tipos de réximes fluviais dos ríos da Península Ibérica, e saca conclusións.			CMCCT CAA CCL CD	
d e g i l	B4.6. Augas subterráneas.	B4.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á hidroloxía española, incidindo na explotación das augas subterráneas, utilizando distintas fontes de información.	XHB4.6.1. Selecciona imaxes e novas xornalísticas que reflictan a desigualdade hídrica española e a súa interacción coas actividades humanas.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 5. As paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade				
d e g i l	B5.1. Paisaxes naturais españolas.	B5.1. Describir e reflectir nun mapa as paisaxes naturais españolas, identificando os seus trazos.	XHB5.1.1. Distingue as características dos grandes conxuntos paisaxísticos españois.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			XHB5.1.2. Localiza no mapa as paisaxes naturais españolas e identifica as súas características.	CMCCT CAA CCL CSC
de g i l p	B5.2. Influencia do medio na actividade humana. Políticas favorecedoras do patrimonio natural.	B5.2. Relacionar o medio natural coa actividade humana, describindo casos de modificación do medio polo ser humano.	XHB5.2.1. Identifica e formula os problemas suscitados pola interacción entre persoa e natureza sobre as paisaxes.	CMCCT CAA CCL CSC
			XHB5.2.2. Analiza algún elemento lexislador correctivo da acción humana sobre a natureza.	CMCCT CAA CCL CSC
de g i l p	B5.3. Os medios humanizados e a súa interacción no espazo xeográfico. Paisaxes culturais.	B5.3. Describir os espazos humanizados e enumerar os seus elementos constitutivos.	XHB5.3.1. Diferencia as paisaxes humanizadas das naturais.	CMCCT CAA CCL
de g i l p	B5.4. Aproveitamento sustentable do medio físico.	B5.4. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ás paisaxes naturais e as relacións entre natureza e sociedade, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como en bibliografía ou medios de comunicación social.	XHB5.4.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia do medio na actividade humana.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB5.4.2. Selecciona e analiza a partir de distintas fontes de información novas xornalísticas ou imaxes nas que se perciba a influencia das persoas sobre o medio.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB5.4.3. Obtén e analiza a información que apareza nos medios de comunicación social referida á destrución do medio natural por parte do ser humano.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B5.5. Variedades de paisaxes naturais.	B5.5. Comparar imaxes das variedades de paisaxes naturais.	XHB5.5.1. Diferencia as paisaxes naturais españolas a partir de fontes gráficas e comenta imaxes representativas de cada unha das variedades de paisaxes naturais localizadas en medios de comunicación social, internet ou outras fontes bibliográficas.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 6. A poboación española				

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l	B6.1. Fontes para o estudo da poboación. Procedementos de análise en demografía.	B6.1. Identificar as fontes para o estudo da poboación establecendo os procedementos que permiten estudar casos concretos.	XHB6.1.1. Utiliza as ferramentas de estudo da poboación.	CMCCT CAA CD
d e g i l	B6.2. Evolución histórica.	B6.2. Comentar gráficos e taxas que amosen a evolución da poboación española.	XHB6.2.1. Comenta a pirámide actual de poboación española e compáraa con algunha dun período anterior ou de previsións futuras.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB6.2.2. Distingue as pirámides de poboación na súa evolución histórica.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.3. Movementos naturais de poboación.	B6.3. Caracterizar a poboación española identificando os movementos naturais.	XHB6.3.1. Aplica a teoría da transición demográfica ao caso español.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB6.3.2. Elixo datos e taxas demográficas que amosen a configuración da poboación dun territorio.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.4. Distribución territorial da poboación.	B6.4. Diferenciar a densidade de poboación no espazo peninsular e insular, explicando a distribución de poboación.	XHB6.4.1. Comenta o mapa da densidade de poboación actual en España.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.5. Migracións.	B6.5. Explicar a distribución da poboación española identificando as migracións.	XHB6.5.1. Explica os procesos migratorios antigos que afectan a España.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB6.5.2. Identifica e analiza as migracións recentes.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB6.5.3. Explica as relacións entre comunidades autónomas en relación coas migracións interiores.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.6. Mapa da distribución da poboación española.	B6.6. Analizar a poboación das comunidades autónomas, definindo a súa evolución e a problemática de cada unha.	XHB6.6.1. Compara e comenta a poboación das rexións que medran e as que diminúen a súa poboación.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l	B6.7. Mapa de densidade da poboación española.	B6.7. Comentar un mapa da densidade de poboación de España, analizando a súa estrutura.	XHB6.7.1. Analiza un gráfico da estrutura da poboación española.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.8. Conformación do espazo demográfico actual. Definición e cálculo de taxas demográficas.	B6.8. Analizar as pirámides de poboación das comunidades autónomas, incidindo no caso galego, e comentar as súas peculiaridades.	XHB6.8.1. Resolve problemas de demografía referidos ao cálculo de taxas de poboación.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.9. Diversidades rexionais. Estrutura, problemática actual e posibilidades de futuro da poboación española. Realidade demográfica galega.	B6.9. Explicar as perspectivas de poboación española e a ordenación do territorio.	XHB6.9.1. Selecciona e analiza información sobre as perspectivas de futuro da poboación española.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B6.10. Ordenación do territorio. Peso do factor demográfico.	B6.10. Obter e seleccionar información de contido demográfico utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como noutras fontes de información.	XHB6.10.1. Presenta e defende información sobre a poboación española salientando os aspectos máis significativos, utilizando gráficos, mapas, pirámides, etc., nunha presentación informática ou en exposicións en directo.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 7. O espazo rural e as actividades do sector primario				
d e g i l	B7.1. Peso das actividades agropecuarias, forestais e pesqueiras no PIB. Poboación activa.	B7.1. Describir as actividades agropecuarias e forestais, especificando as características de España.	XHB7.1.1. Identifica as actividades agropecuarias e forestais.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB7.1.2. Diferencia as actividades do sector primario doutras actividades económicas.	CCL CAA CD
d e g i l p	B7.2. Aspectos naturais e históricos que explican os factores agrarios.	B7.2. Distinguir as paisaxes agrarias, a súa morfoloxía e as súas estruturas, establecendo as súas características.	XHB7.2.1. Sitúa nun mapa a distribución dos principais aproveitamentos agrarios.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB7.2.2. Achega os aspectos do pasado histórico que incidiron nas estruturas agrarias españolas.	CAA CCL
d e g i l p	B7.3. Elementos que conforman as paisaxes agrarias. Paisaxes agrarias de España: características.	B7.3. Analizar adecuadamente unha paisaxe rural distinguindo o terreo de labor, os bosques e o hábitat.	XHB7.3.1. Selecciona e comenta imaxes que poñen de manifesto as características das paisaxes agrarias españolas.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
d e g i l p	B7.4. Estrutura da propiedade e tenencia da terra.	B7.4. Comprender a evolución da estrutura da propiedade e identificar formas de tenza da terra.	XHB7.4.1. Define historicamente, de forma sumaria, a estrutura da propiedade	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l p	B7.5. Explotacións agrarias: características. Tipos de agricultura: coexistencia de formas avanzadas e tradicionais. Transformacións agroindustriais.	B7.5. Explicar o sector agrario español tendo en conta as súas estruturas da propiedade e as características das súas explotacións.	XHB7.5.1. Identifica e analiza as características das paisaxes agrarias españolas.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B7.6. Políticas de reforma agraria. Situación española do sector no contexto da Unión Europea. Política Agraria Común (PAC).	B7.6. Explicar a situación do sector agrario español tendo en conta o contexto europeo e as políticas da Unión Europea.	XHB7.6.1. Achega datos ou gráficos de aspectos estruturais que expliquen o dinamismo dun sector agrario dado.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB7.6.2. Comenta textos xornalísticos que expliquen a situación española na PAC.	CCL CAA
d e g i l p	B7.7. Actividade pesqueira: localización, características e problemas. Análise dos aspectos físicos e humanos que conforman o espazo pesqueiro. Caso galego.	B7.7. Analizar a actividade pesqueira, e definir as súas características e os seus problemas.	XHB7.7.1. Establece as características e as peculiaridades da actividade pesqueira española e galega.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB7.7.2. Selecciona e analiza novas xornalísticas que tratan problemas pesqueiros e identifica a súa orixe.	CCL CAA
d e g i l p	B7.8. Silvicultura: características e desenvolvemento no territorio.	B7.8. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo rural, silvícola ou pesqueiro, utilizando fontes dispoñibles en internet, en medios de comunicación social ou na bibliografía.	XHB7.8.1. Confecciona gráficos comparativos do peso específico no PIB das actividades agrarias, gandeiras, forestal e pesqueiras españolas fronte a outros sectores de actividade.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 8. As fontes de enerxía e o espazo industrial				
d e g i l	B8.1. Proceso de industrialización español: características e breve evolución histórica.	B8.1. Analizar o proceso de industrialización español establecendo as características históricas que conducen á situación actual.	XHB8.1.1. Selecciona e analiza información sobre os problemas e a configuración da industria española.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB8.1.2. Establece un eixe cronolóxico para explicar a evolución histórica da industrialización española.	CCL CAA CMCCT

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			XHB8.1.3. Selecciona e analiza imaxes que amosen a evolución histórica da industria española nunha zona concreta ou dun sector concreto.	CCL CAA CD
d e g i l	B8.2. Localización das fontes de enerxía en España.	B8.2. Relacionar as fontes de enerxía e a industrialización, e describir as súas consecuencias en España.	XHB8.2.1. Relaciona o nacemento da industria e a localización de fontes de enerxía e materias primas en España.	CMCCT CAA CCL CDC
d e g i l	B8.3. Achega ao PIB da industria. Poboación activa. Deficiencias e problemas do sector industrial español.	B8.3. Coñecer os factores da industria en España.	XHB8.3.1. Enumera as características da industria española e as súas diferenzas rexionais.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB8.3.2. Confecciona e analiza gráficas e estatísticas que expliquen as producións industriais.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B8.4. Elementos das paisaxes industriais. Tipoloxías de paisaxes.	B8.4. Identificar e comentar os elementos dunha paisaxe industrial dada.	XHB8.4.1. Analiza e comenta paisaxes de espazos industriais.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B8.5. Rexións industriais e eixes de desenvolvemento de España: importancia das políticas territoriais no sector. Planificación e perspectivas de futuro.	B8.5. Describir os eixes de desenvolvemento industrial sobre un mapa, establecendo as súas características e as posibilidades de rexeneración e cambio no futuro.	XHB8.5.1. Sinala nun mapa os asentamentos industriais máis importantes, distinguindo entre os sectores industriais.	CCL CD CAA
			XHB8.5.2. Localiza e describe as rexións industriais e os eixes de desenvolvemento industrial.	CCL CAA CD
			XHB8.5.3. Describe os eixes ou focos de desenvolvemento industrial, e as súas perspectivas de futuro.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B8.6. Influencia da política da Unión Europea na configuración da industria española.	B8.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo ao espazo industrial español e a influencia nel da política industrial europea, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet, como na bibliografía ou nos medios de comunicación.	XHB8.6.1. Describe as políticas industriais da Unión Europea e a súa influencia nas españolas.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 9. O sector servizos				
d e g i l	B9.1. Terciarización da economía española: influencia no PIB. Poboación activa do sector terciario.	B 9.1. Analizar a terciarización da economía española establecendo as súas características e a influencia no produto interior bruto, e utilizar correctamente a terminoloxía do sector servizos.	XHB9.1.1. Identifica as características do sector terciario español.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B9.2. Análise dos servizos e distribución no territorio.	B9.2. Identificar a presenza dos servizos no territorio, analizando a súa distribución e o impacto no medio.	XHB9.2.1. Explica a incidencia do sector servizos para a economía española.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B9.3. Sistema de transportes en España. Impacto das infraestruturas sobre o espazo xeográfico.	B9.3. Explicar o sistema de transporte en España, distinguindo a articulación territorial que configura.	XHB9.3.1. Describe como se articulan os medios de comunicación máis importantes de España (ferrocarrís, estradas, portos e aeroportos).	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.3.2. Comenta sobre un mapa de transportes a transcendencia que este sector ten para articular o territorio.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.3.3. Describe e analiza mapas que reflectan un sistema de transporte determinado.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.3.4. Distingue nun mapa os principais nodos de transporte español.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.3.5. Resolve problemas formulados nun caso específico sobre vías de comunicación no noso país.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B9.4. Desenvolvemento comercial: características, evolución e distribución territorial.	B 9.4. Describir o desenvolvemento comercial e a ocupación territorial que impón, e establecer as súas características.	XHB9.4.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento comercial.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B9.5. Espazos turísticos: características e evolución.	B9.5. Localizar nun mapa os espazos turísticos, e enumerar as súas características e as desigualdades rexionais.	XHB9.5.1. Analiza e explica as desigualdades do espazo turístico.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
de g i l	B9.6. Outras actividades terciarias: sanidade, educación, finanzas e servizos públicos.	B9.6. Obter e seleccionar información de contido xeográfico relativo á actividade ou ao espazo do sector servizos español, utilizando fontes en que estea dispoñible, tanto en internet como na bibliografía ou nos medios de comunicación social.	XHB9.6.1. Comenta gráficas e estatísticas que expliquen o desenvolvemento turístico español.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.6.2. Explica como articulan o territorio outras actividades terciarias.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB9.6.3. Analiza e comenta imaxes do espazo destinado a transportes, comercial ou outras actividades do sector servizos.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B9.7. Transformacións das paisaxes nas zonas turísticas. Caso do litoral.	B9.7. Identificar e comentar unha paisaxe transformado por unha importante zona turística.	XHB9.7.1. Confecciona esquemas para analizar a influencia do sector servizos na economía e no emprego en España, a partir de imaxes que reflectan o seu impacto nunha paisaxe.	CMCCT CAA CCL CD CSC
Bloque 10. O espazo urbano				
de g i l	B10.1. Concepto de cidade e a súa influencia na ordenación do territorio.	B10.1. Definir a cidade.	XHB10.1.1. Define cidade e achega exemplos.	CMCCT CAA CCL
de g i l p	B10.2. Morfoloxía e estrutura urbanas. Análise socioeconómica e política a través do plano da cidade.	B10.2. Analizar e comentar planos de cidades, distinguindo os seus trazados.	XHB10.2.1. Analiza e explica o plano da cidade máis próxima ao lugar de residencia, ou a máis significativa.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B10.3. Planificacións urbanas. Instrumentos do planeamento.	B10.3. Identificar o proceso de urbanización e enumerar as súas características e as planificacións internas.	XHB10.3.1. Identifica as características do proceso de urbanización.	CMCCT CAA CCL
			XHB10.3.2. Explica e propón exemplos de procesos de planificación urbana.	CAA CCL
de g i l p	B10.4. Características do proceso de urbanización. Áreas de influencia.	B10.4. Analizar a morfoloxía e a estrutura urbana, e extraer conclusións da pegada da historia e a súa expansión espacial, reflexo da evolución económica e política da cidade.	XHB10.4.1. Sinala a influencia histórica no plano das cidades españolas.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB10.4.2. Explica a morfoloxía urbana e sinala as partes dunha cidade sobre un plano desta.	CCL CD CAA

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
de g i l p	B10.5. Características da paisaxe urbana.	B10.5. Analizar e comentar unha paisaxe urbana.	XHB10.5.1. Comenta unha paisaxe urbana a partir dunha fonte gráfica.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB10.5.2. Selecciona e analiza imaxes que expliquen a morfoloxía e a estrutura urbana dunha cidade coñecida.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l p	B10.6. Usos do solo urbano. Ordenación territorial.	B10.6. Identificar o papel das cidades na ordenación do territorio.	XHB10.6.1. Explica a xerarquización urbana española.	CMCCT CAA CCL
de g i l	B10.7. Rede urbana española. Características do proceso de crecemento espacial das cidades.	B10.7. Describir a rede urbana española e comentar as súas características.	XHB10.7.1. Describe e analiza as influencias mutuas entre a cidade e o espazo que a rodea.	CMCCT CAA CCL
de g i l p	B10.8. Sistema urbano español: desenvolvemento sustentable. Cidades saudables. O territorio como recurso.	B10.8. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ao espazo urbano español, utilizando fontes en que estea dispoñible, en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	XHB10.8.1. Selecciona e analiza novas xornalísticas que amosen a configuración e a problemática do sistema urbano español.	CMCCT CAA CCL CD
Bloque 11. Formas de organización territorial				
de g i l p	B11.1. Organización territorial de España.	B11.1. Describir a organización territorial española analizando a estrutura local, autonómica e estatal.	XHB11.1.1. Localiza e explica nun mapa a organización territorial española, partindo do concello e da comunidade autónoma.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B11.2. Influencia da historia e da Constitución de 1978 no deseño territorial.	B11.2. Explicar a organización territorial española e establecer a influencia da historia e da Constitución de 1978, mediante o emprego de mapas históricos e actuais.	XHB11.2.1. Explica a ordenación territorial española a partir de mapas históricos e actuais.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB11.2.2. Caracteriza a ordenación territorial establecida pola Constitución de 1978.	CMCCT CAA CCL CD
			XHB11.2.3. Compara a ordenación territorial actual e a da primeira metade do século XX.	CMCCT CAA CCL CD

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			XHB11.2.4. Distingue e enumera as comunidades autónomas, as principais cidades en cada unha e os países fronteirizos de España.	CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B11.3. Desequilibrios e contrastes territoriais.	B11.3. Analizar a organización territorial española e describir os desequilibrios e os contrastes territoriais, así como os mecanismos correctores.	XHB11.3.1. Enumera os desequilibrios e os contrastes territoriais existentes na organización territorial española.	CMCCT CAA CCL
d e g i l p	B11.4. Comunidades Autónomas: políticas rexionais e de cohesión territorial. Comunidade Autónoma de Galicia.	B11.4. Describir a transcendencia das comunidades autónomas e definir as políticas territoriais que levan a cabo, incidindo no caso de Galicia.	XHB11.4.1. Explica as políticas territoriais que practican as comunidades autónomas en aspectos concretos.	CMCCT CAA CCL
d e g i l p	B11.5. A cuestión territorial na España das autonomías.	B11.5. Obter, seleccionar e analizar información de contido xeográfico relativo ás formas de organización territorial en España, utilizando fontes en que estea dispoñible en internet, nos medios de comunicación social ou na bibliografía.	XHB11.5.1. Distingue os símbolos que diferencian as comunidades autónomas. XHB11.5.2. Explica razoadamente os trazos esenciais das políticas territoriais autonómicas.	CMCCT CAA CCL CAA CCL
Bloque 12. España en Europa e no mundo				
d e g i l	B12.1. España: situación xeográfica; posición e localización dos territorios que conforman a unidade e a diversidade política.	B12.1. Definir a situación xeográfica de España no mundo, establecendo a súa posición e localizando os seus territorios.	XHB12.1.1. Localiza nun mapa as grandes áreas xeoeconómicas e sinala aquelas coas que España ten máis relación. XHB12.1.2. Identifica aspectos salientables de España na situación mundial. XHB12.1.3. Localiza a situación española entre as grandes áreas xeoeconómicas mundiais.	CMCCT CAA CCL CD CMCCT CAA CCL CD CMCCT CAA CCL CD
d e g i l	B12.2. España en Europa. Estrutura territorial. Contrastes físicos e socioeconómicos de Europa.	B12.2. Describir o continente europeo distinguindo a súa estrutura territorial e os contrastes físicos e socioeconómicos.	XHB12.2.1. Explica a posición de España na Unión Europea.	CMCCT CAA CCL

Xeografía. 2º de bacharelato.				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
de g i l	B12.3. Posición de España na Unión Europea. Políticas rexionais e de cohesión territorial.	B12.3. Identificar a posición de España na Unión Europea, enumerando as políticas rexionais e de cohesión territorial que se practican en Europa e que afectan a España.	XHB12.3.1. Extrae conclusións das medidas que a Unión Europea toma en política rexional e de cohesión territorial que afectan a España.	CMCCT CAA CCL
			XHB12.3.2. Comenta novas xornalísticas ou textos que explican a posición de España na Unión Europea.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B12.4. España no mundo. Globalización e diversidade no mundo.	B12.4. Definir a globalización e explicar os seus trazos.	XHB12.4.1. Identifica e describe os trazos da globalización con exemplificacións que afecten a España.	CMCCT CAA CCL CSC
de g i l	B12.5. Procesos de mundialización e desigualdades territoriais. Grandes eixes mundiais.	B12.5. Comparar os procesos de mundialización e diversidade territorial, resumindo as características de ambos.	XHB12.5.1. Confecciona cadros comparativos da aplicación a casos concretos dos conceptos de mundialización e de diversidade territorial.	CMCCT CAA CCL CD
de g i l	B12.6. Posición de España nas áreas socioeconómicas e xeopolíticas mundiais.	B12.6. Explicar as repercusións da inclusión de España en espazos socioeconómicos e xeopolíticos continentais e mundiais, utilizando fontes diversas baseadas en material bibliográfico ou en liña e en opinións expostas nos medios de comunicación social.	XHB12.6.1. Explica as repercusións da inclusión de España en espazos xeopolíticos e socioeconómicos continentais e mundiais a partir de distintas fontes de información xeográfica.	CMCCT CAA CCL CD

10.3. CONCRECIÓN DOS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E INDICADORES DE LOGRO: Grao mínimo de consecución 50%

Considerarase superada a materia cando o alumnado consiga cumprir a metade do total dos seguintes indicadores:

1. Definir con precisión conceptos relativos á evolución xeolóxica e unidades morfoestructurais do relevo peninsular.
2. Definir con precisión conceptos relativos ó relevo costeiro peninsular e ó relevo insular.
3. Localizar e identificar en mapas e en perfís topográficos as áreas de rochedo silíceo, calcario e arxiloso e as unidades morfoestructurais do relevo español.
4. Localizar e identificar en mapas as formas do relevo costeiro peninsular, as illas Baleares e as illas Canarias, cabos e golfos.

5. Sintetizar conceptos e redactar temas sobre a evolución xeolóxica do relevo peninsular, os tipos de rochedo e de relevo e as unidades morfoestructurais do relevo peninsular.
6. Coñecer o relevo costeiro peninsular e o relevo insular.
7. Comentar e interpretar textos, mapas, fotografías sobre o territorio español, a orixinalidade da súa situación xeográfica e a súa diversidade natural e humana.
8. Comentar e interpretar gráficos, mapas e imaxes sobre a evolución xeolóxica do relevo peninsular e as súas unidades morfoestructurais.
9. Comentar e interpretar gráficos, mapas e imaxes sobre o relevo costeiro peninsular e o relevo insular.
10. Definir con precisión conceptos relativos a factores e elementos do clima.
11. Definir con precisión conceptos relativos ós tipos de tempo atmosférico e ós principais dominios climáticos.
12. Localizar e identificar en mapas os centros de acción e as masas de aire que lles afectan ó tempo e ó clima peninsular, e a distribución espacial de temperaturas, amplitudes térmicas, precipitacións e aridez.
13. Localizar e identificar en mapas os principais dominios climáticos de España.
14. Sintetizar conceptos sobre os factores e elementos do clima, os tipos de tempo e os distintos dominios climáticos de España
15. Comentar e interpretar debuxos e mapas relativos ós factores e elementos do clima de España.
16. Comentar mapas do tempo en superficie.
17. Comentar e interpretar climogramas, datos estatísticos sobre climas e mapas cos diferentes dominios climáticos.
18. Definir con precisión conceptos relativos ás augas, á vexetación e ás paisaxes vexetais de España.
19. Definir con precisión conceptos relativos ós solos de España.
20. Localizar en mapas os principais ríos, concas e vertentes hidrográficas da Península.
21. Localizar en mapas as principais formacións vexetais de España.
22. Sintetizar conceptos e redactar temas sobre as augas, a vexetación e o solo en España.
23. Comentar e interpretar gráficos e imaxes sobre as augas: réximes fluviais e fotografías de ríos.

24. Comentar e interpretar gráficos, mapas e imaxes sobre as formacións vexetais e solos de España: cliserias, mapas coa distribución de especies vexetais e perfís do solo.
25. Definir con precisión conceptos relativos ás paisaxes naturais de Galicia e de España, ó medio natural como recurso e ós riscos naturais.
26. Definir con precisión conceptos relativos ós problemas e ás políticas ambientais
27. Localizar en mapas as áreas correspondentes ás paisaxes naturais de Galicia e de España.
28. Localizar en mapas as áreas afectadas por riscos e problemas ambientais, así como por políticas ambientais de protección.
29. Sintetizar conceptos sobre as paisaxes naturais de Galicia e de España, a influencia do medio natural na actividade humana e a influencia da actividade humana no medio natural.
30. Identificar e comentar a partir de fotografías as principais paisaxes naturais de Galicia e de España, sinalando as interrelacións do medio natural coa actividade humana.
31. Comentar e interpretar gráficas, mapas, imaxes e textos sobre problemas e políticas ambientais.
32. Definir con precisión os conceptos relativos ós espazos agrícola, gandeiro, forestal e pesqueiro.
33. Localizar e identificar en mapas fenómenos agrícolas, gandeiros, forestais e pesqueiro
34. Sintetizar conceptos sobre os factores que inflúen na actividade agraria, os usos do espazo rural, as paisaxes agrarias, e as dinámicas recentes do mundo rural en Galicia e en España.
35. Coñecer a crise e os problemas da actividade pesqueira, e a política de regulación e reconversión do sector pesqueiro.
36. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o tamaño da propiedade agraria; a evolución do barbeito; a distribución do gando bovino, ovino, porcino e caprino; a produción de leite, e a achega da agricultura e da gandería á produción final agraria.
37. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os problemas da pesca galega e española; a evolución da pesca desembarcada; a evolución da acuicultura; os problemas da flota pesqueira, e as características da pesca artesanal tradicional.

38. Definir con precisión os conceptos relativos a materias primas, fontes de enerxía e actividade industrial.
39. Localizar en mapas fenómenos referidos a materias primas, fontes de enerxía e actividade industrial
40. Sintetizar conceptos sobre materias primas, fontes de enerxía e política enerxética en Galicia e en España.
41. Coñecer a evolución histórica e as características da industria ata a segunda metade do século xx; a crise e a reestructuración industrial e a industria galega e española na actualidade.
42. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre as materias primas e as fontes de enerxía.
43. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre a actividade industrial.
44. Definir con precisión os conceptos relativos ó sector terciario, o sistema de transporte, o turismo e o comercio exterior e interior en Galicia e en España.
45. Localizar e identificar en mapas fenómenos referidos ó sistema de transporte, ó turismo e ó comercio interior e exterior en Galicia e en España
46. Sintetizar conceptos sobre o sistema de transporte galego e español: características xerais, características dos diferentes modos e problemas do sistema de transporte.
47. Coñecer as características do turismo en Galicia e en España: causas e consecuencias do desenvolvemento turístico, o modelo turístico tradicional, o turismo alternativo e os problemas do turismo.
48. Sintetizar conceptos sobre o comercio interior e exterior en Galicia e en España e os seus problemas.
49. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o sistema de transporte en Galicia e en España.
50. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o turismo en España.
51. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o comercio interior e exterior en Galicia e en España.
52. Definir con precisión conceptos relativos a fontes demográficas, movementos naturais e migratorios, e crecemento real da poboación galega e española.
53. Definir con precisión conceptos relativos á estrutura e ó futuro da poboación galega e española.

54. Localizar e identificar en mapas a distribución da poboación española; as comunidades con maior e menor natalidade, mortalidade e crecemento natural; as principais áreas emigratorias e inmigratorias; as rexións con maiores e menores taxas de actividade e de paro, e as comunidades autónomas nas que predominan os sectores primario, secundario e terciario.
55. Sintetizar conceptos e sobre os movementos naturais e migratorios, e sobre o crecemento real da poboación galega e española.
56. Coñecer a estrutura e o futuro da poboación galega e española
57. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os movementos naturais e migratorios e o crecemento real da poboación galega e española.
58. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre a estrutura e o futuro da poboación galega e española.
59. Definir con precisión os conceptos relativos ó poboamento rural, ó proceso de urbanización, á morfoloxía e á estrutura urbana.
60. Definir con precisión os conceptos relativos ós problemas das cidades, ó urbanismo e ó sistema de cidades.
61. Localizar e identificar en mapas as principais cidades fenicias, gregas e romanas, as capitais provinciais, as principais áreas metropolitanas, as metrópolis nacionais, rexionais e subrexionais e as cidades de máis de 250000 habitantes.
62. Sintetizar conceptos sobre o poboamento rural, o proceso de urbanización, a morfoloxía urbana e a estrutura urbana e as aglomeracións urbanas.
63. Coñecer os problemas urbanos, a produción do espazo urbano e o urbanismo e o sistema de cidades.
64. Comentar e interpreta gráficos, mapas, imaxes e textos sobre o poboamento rural, o proceso de urbanización, a morfoloxía urbana e a estrutura urbana e as aglomeracións urbanas.
65. Comentar e interpretar gráficos, mapas, imaxes e textos sobre os problemas urbanos, a produción do espazo urbano e o urbanismo e o sistema de cidades.
66. Identificar os problemas urbanos e as actuacións urbanísticas a partir de diversas fontes de información.
67. Definir o concepto de globalización.
68. Analizar as consecuencias económicas, políticas e sociais que o proceso de mundialización ten nos estados nacionais.

69. Definir con precisión os conceptos relativos á organización territorial de España, ós desequilibrios territoriais, ás políticas territoriais e á ordenación do territorio.
70. Coñecer os instrumentos das políticas rexionais en España: Fondos da UE, Política de incentivos rexionais e Fondo de Compensación interterritorial.